

10. 7. 2006

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Proč advokát nemůže být policejním agentem

Je přípustné, aby se advokát stal policejním agentem a podílel se odhalování trestného činu ? Odpověď na tuto otázku musela hledat kárná komise Slovenské advokátní komory před několika týdny. Donutilo ji k tomu jednání slovenské kolegyně, která tuhle roli přijala. Stalo se tak poté, kdy ji jiný advokát nabídl poněkud zvláštní obchod. Klient zmíněné advokátky změnil v trestní řízení svoji výpověď tak, aby to bylo výhodné pro advokátova klienta. Protihodnotou bude finanční plnění.

Původně se hovořilo o 100.000,- slovenských korun pro každého, tedy pro advokátku i klienta, později prý bylo předáno méně, ale to není podstatné. Ono „později“ se totiž již dělo v poněkud jiné konstelaci, neboť advokátka již vystupovala jako policejní agent. Už nabídku na setkání s advokátem oznámila policii a z dobrovolného informátora plyně přešla do režimu policejního agenta podle § 88b slovenského trestního řádu (platného do 31.12.2005). V této souvislosti budiž připomenuto, že i náš trestní řád (§158c tr.ř.) také upravuje činnost agenta, není ovšem možné to, co na Slovensku. Tam může být policejním agentem kdokoliv, u nás jen příslušník Policie ČR.

Poukaz na to, že podle tehdejšího (ale i současného) slovenského trestního řádu může být agentem kdokoliv, byl jedním z argumentů, užitých v rámci výhrad vyslovených vůči Slovenské advokátní komoře poté, kdy si zmíněnou otázku vyřešila v neprospěch advokátky. Dospěla k závěru, že je neslučitelné, aby advokát přijal úlohu policejního agenta a takovéto jednání je závažným porušením povinnosti advokáta, což v daném případě vedlo k uložení nejprísnějšiho trestu, vyškrtnutí ze seznamu advokátů Slovenské advokátní komory. Rozhodnutí vyvolalo ve sdělovacích prostředcích a u některých politiků velmi negativní reakci, v jejímž rámci, kromě tvrzení o tom, že advokátka vlastně plnila svoji morální povinnost, byla Slovenská advokátní komora poměrně nevybíravě napadána za to, že se pokouší kryt korupci nebo vysloveně korupci podporuje apod. Pro tuto chvíli ponechávám stranou to, zda skutečně nějaká finanční částka byla nabízena, neboť trestní řízení, vedené proti obviněnému advokátovi dosud nebylo skončeno. Jak Slovenská advokátní komora ústy svých představitelů opakovaně sdělovala, rozhodnutí nevytýkalo advokátce, že se obrátila na policii a sdělila jí své podezření. To, co vadilo a posléze vedlo k vyškrtnutí, byla další míra angažovanosti, tj. zmíněná činnost agenta.

Podle § 2 zák.č. 586/2003 Z.z., tedy slovenského zákona o advokacii (dále SZA) je advokát při poskytování právních služeb nezávislý a je vázán všeobecně závaznými právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta. Podle § 18 odst. 3 téhož zákona je povinností advokáta vystupovat při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu. Je také povinen dodržovat pravidla profesní etiky a jiná pravidla, které určuje předpis Slovenské advokátní komory. Právo vykonávat činnost advokáta vzniká na základě zápisu do seznamu advokátů, přičemž jednou z podmínek je podle § 3 odst. 1 lit.g) SZA i to, že uchazeč o tento zápis není v pracovním poměru nebo obdobném pracovním vztahu s výjimkou pedagogické, publicistické, literární, vědecké nebo umělecké činnosti a nevykonává ani činnost, která je neslučitelná s povahou a etickými principy advokátního povolání. Podle § 23 SZA je advokát povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dověděl v souvislosti s výkonem advokacie a této povinnosti jej může zbavit klient, případně, pokud zemřel, jeho právní zástupce. Ale i v případě, kdy je advokát takto své povinnosti zbaven, je povinen zachovat mlčenlivost, pokud by její zbavení bylo v neprospěch klienta. Podle § 2 odst. 2 advokátského pořádku, což je interní předpis Slovenské advokátní komory - profesní norma, je advokát povinný dodržovat pravidla korektní soutěže a dbát na důstojnost advokátního stavu. Podle odst. 4 téhož ustanovení nesmí advokát přijmout pověření, které by snižovalo důstojnost advokátního stavu.

Z citovaného je zřejmé, co se od advokáta očekává. Především naprostá nezávislost, díky níž je pro něj rozhodující pokyn klienta a samozřejmě zákon a profesní předpisy. Lze připustit a je v souladu s požadavkem na nezávislost advokáta, aby se dobrovolně zavázal být řízeným policejním agentem a v téhle roli odhalovat trestné činy? Při úvaze o konkrétních důsledcích takového závazku nutno připustit, že ne vždy musí jít o zásah do nezávislosti advokáta. Horší už je, že to je velmi pravděpodobný důsledek. Například tehdy, když je agent - advokát, úkolován soudem, prokurátorem nebo policejním úředníkem, aby, jako v konkrétním případě, ve věci svého klienta, navodil určitou situaci, vyvolal určité jednání, případně případ přijal určitou finanční částku.

Z porovnání s výše uvedeným právním rámcem, v němž jsou pro advokáta závazné toliko pokyny klienta a zákony či

profesní pravidla, je zřejmé, že v případě advokáta - agenta, je režim minimálně dvojitý. Krom výše uvedeného jsou pro agenta - advokáta závaznými i pokyny, případně doporučení policejního orgánu. Obecněji, podřizuje své jednání cíli, kterými je prokázání trestné činnosti. To zcela jistě může mít vliv na nezávislost výkonu advokátní praxe. Lze tedy uzavřít, že přijetí role policejního agenta nezávislost advokáta minimálně velmi ohrožuje a fakticky o nezávislosti či její míře rozhodují pokyny řídicího policisty či jiného orgánu. Už to je zřejmě nepřijatelné. A snad se lze i shodnout na tom, že ztratit zákonem deklarovanou nezávislost a vyměnit ji za úlohu tajného policejního agenta je (až na vzácné výjimky) pro advokáta nedůstojné.

Kromě nezávislosti je dalším důležitým faktorem práce advokáta povinná mlčenlivost. Na ní je postaven vztah, který musí mezi klientem a advokátem existovat. Totiž vztah důvěry. Narušení tohoto vztahu je dokonce jedním z důvodů pro odstoupení od smlouvy o právní službě (§ 22 odst.1 SZA). Jedině tato důvěra umožňuje klientovi, aby s advokátem konzultoval v podstatě jakákoliv témata. S výjimkou oznamovací povinnosti, kterou má slovenský advokát podle § 340 a 341 aktuálního trestního zákona v případě, že se dozví o chystaném nebo spáchaném zločinu, jako kdokoliv jiný, je vše ostatní kryto povinnou mlčenlivostí. Vědomí této povinné mlčenlivosti je mimo vši pochybnost součástí právního povědomí, a to i v případech individuů, která mají právní vědomí velmi zakrnělé. Logicky se nabízí otázka, jak by veřejnost reagovala na zjištění, že advokát může být policejním agentem. Přitom si lze stěží představit, že by se klient, který požaduje právní službu, například zpracování rozboru určitého postupu z hlediska toho, zda tímto postupem nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu, a poskytuje relativně citlivé informace, dopředu ujistil, že jeho advokát není agentem, případně že jeho agenturní činnost není zaměřena do oblasti, v níž klient žádá o poskytnutí právní služby. Tedy jakýkoliv klient, který by se šel informovat o tom, zda určitým jednáním nemohla být naplněna skutková podstata trestného činu, by toliko mohl jen slepě doufat, že jeho advokát buď agentem není, a pokud ano, pak v nějakém případě, který s ním nesouvisí. Jak již bylo konstatováno, odhalování, zjišťování a usvědčování má agent provádět v případě zločinu, korupce, trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele a nebo trestného činu legalizace z příjmů z trestné činnosti. Tam, kde přicházejí klienti informovat se o tom, zda svým jednáním nemohou způsobit uvedený trestný čin, by situace byla zvláště pikantní, v podstatě by to byla ruská ruleta.

Co pak v případě, kdy by se advokát skutečně dozvídal o skutečnostech, které by souvisely s případem, v němž je nasazen jako agent. SZA nemá žádný právní institut, který by umožňoval takovému advokátovi, aby odmítl poskytování právní služby, a to v podstatě ihned, jakmile by zjistil, že klient i jen směřuje ke sdělování informací, které by mu jako agentovi měly sloužit k odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů trestných činů.

Podle § 20 odst. 1 SZA má každý právo na poskytnutí právní služby a může o ni požádat kteréhokoliv advokáta. Dále toto ustanovení a ust. § 21 a 22 upravují případy, kdy advokát musí nebo může odmítnout poskytnutí právní služby. Kolize s činností agenta mezi tyto důvody vcelku pochopitelně nepatří. Lze si ale stěží představit, že by bylo korektní, aby advokát pokračoval v poskytování právní služby, momentálně spočívající v předávání informací klientem, když předávané informace by pro něj byly použitelné v rámci jeho utajované činnosti agenta. Jinak řečeno, že by advokát poskytování právní služby jen předstíral.

Ještě složitější situace by nastala v případech společného výkonu advokacie, který připouští ust. § 12 a násl. SAK. Lze asi připustit námitku, že možná nebude příliš pravděpodobná situace, kdy by za advokátem, shodou okolností současně policejním agentem, přišel klient se žádostí o poskytnutí právní služby ve věci související s agentní činností advokáta. Dost ale na tom, že takovýto stav nelze zcela vyloučit. Pravděpodobnější už ovšem je konflikt zájmů v případě advokáta vykonávajícího advokacii společně. Lze jen spekulovat o tom, co by se dělo či mělo dít, pokud by při vcelku normální činnosti, kterou je diskuse o jednotlivých případech v rámci advokátní kanceláře, přišel na přetřes takovýto kolizní případ. Zda by snad advokát - agent, měl požádat, aby se před ním o věci nehovořilo, protože je agent, anebo naopak by získané informace měl využít v rámci svého vedlejšího angažmá. Mutatis mutandis platí totéž i pro případné substituce, u kterých také dochází mezi substitutem a substituentem k předávání informací, jež mají či mohou mít operativní význam pro policii.

Lze vcelku důvodně předpokládat, že takovýchto modelových situací by bylo možno uvést celou řadu. Smyslem tohoto rozboru ale není detailní popis všech paradoxů, k nimž může dojít, pokud advokát vykonává paralelně funkci policejního agenta. Nejzávažnější, co by totiž v takovém případě hrozilo, je naprostá ztráta důvěry veřejnosti, která je obvykle bez právního vzdělání a jakési jemné nuance toho, zda advokát sice je agentem, ale pracuje na něčem jiném, než co se týká klientské činnosti, nemají žádný smysl. Veřejnost tudíž musí dostat jasnou zprávu stylu ANO x NE. Zda alespoň teoreticky hrozí nebezpečí, že advokát může být legálně úkolován policií anebo nikoliv. Přitom nejde jen o právní službu ve věcech, které svojí podstatou mohou být trestnou činností. Důvěra v to, že advokát nespolupracuje nějakým utajovaným, byť zákonným, způsobem se státní mocí, je významná i pro řadu klientů, kteří přicházejí do advokátní kanceláře s takřikajíc banálními civilními problémy. V těchto případech

je relativně dost často a mnohdy i poměrně iracionálně argumentováno i jakýmsi vedlejšími vlivy, zásahy někoho mocnějšího, do klientova problému a v jeho neprospěch. Lze si s naprostou jistotou představit, že polovina všech klientů, kteří by svoji při prohráli, by posléze začala spekulovat o tom, zda to nějak nemůže souviset s tím, že jejich advokát byl policejní agent.

Ať už byl konkrétní případ potrestané advokátky jakýkoliv, Slovenská advokátní komora v zásadě neměla na vybranou. Buď vyšle do světa signál, že její advokáti mohou být kromě této své profese také policejními agenty anebo zcela jednoznačně sdělí veřejnosti, že něco takového nikdy a za žádných okolností nepřichází v úvahu. S rozhorlenými kritiky vyškrtnutí advokátky za to, že byla ochotna stát se policejní agentkou, je možno souhlasit v tom, že bez této její angažovanosti bylo prokazování trestného činu, kterého se měl údajně její kolega dopustit, ještě obtížnější. Postavení advokáta včetně jeho programové nezávislosti a povinné mlčenlivosti ale není výmyslem advokátů ani stávajících nebo potencionálních zločinců. Je výsledkem krutých poznání toho, k jakým nezákonnostem může dojít i ve státě, který deklaruje svůj zájem na spravedlivých procesech. Nezávislost a povinná mlčenlivost jsou pak instituce, které mají zajistit, že nejen v banálních případech, kde výsledek podstatě nikoho nezajímá, ale i tam kde jde o střety se silným politickým či společenským podtextem, kdy lze předpokládat značný zájem na určitém výsledku takového střetu, ať již ve věci civilní nebo trestní, je advokátova pozice jednoznačná a on nebude sloužit jiným než zákonným zájmům jeho klienta. Připuštění možnosti, že advokát bude sloužit i jinému zákonnému zájmu, např. zákonnému zájmu na objasňování trestné činnosti, může vést k jedinému, totiž k naprosté devastaci hodnot a důvěry v advokáty a venkoncem i v celý princip právního státu, jehož je nezávislý, a pouze klientovy zákonné zájmy hájící advokát, velmi významnou součástí.

Úloha advokáta v soudním řízení je historicky dána. V civilním řízení advokát zastupuje svého klienta a jeho jménem uplatňuje všechny věcné i právní argumenty, které lze lege artis přednést. V trestním řízení pak poukazuje na věcné a právní nedostatky obvinění či obžaloby svého klienta. Tím významně přispívá k tomu, čemu se říká fair proces. Dokonce tak významně, že bez jeho účasti, alespoň fakultativní, si jakýkoliv soudní proces ani nelze představit. Aby tuto svoji roli mohl advokát řádně plnit, musí nebo měl by od svého klienta mít všechny relevantní informace, které ale z řady důvodů mohou být pro klienta vnímány jako velmi citlivé a dokonce i takové mohou být. Klient tedy musí mít absolutní důvěru a jistotu, že advokát v rámci dělby rolí, např. v trestním procesu obhajoba, obžaloba, soud, nepřijal ještě nějakou jinou roli, byť třeba nikoliv bezprostředně v jeho osobní věci. Na druhé straně je ale také zřejmé, že advokát takovouto další roli přijmout nemůže bez toho, aby tím nutně neutrpěla jeho důvěryhodnost a také důvěryhodnost advokacie jako takové. Lze se jistě shodnout v tom, že obecným zájmem advokáta stejně jako státního zástupce či soudce je potlačování trestné činnosti. K tomu účelu je vytvořen určitý proces, v němž mají všichni své pevné místo. Proces, který sleduje výše zmíněný cíl, ale na druhé straně proces, v němž je eliminována na minimum možnost, že bude odsouzen nevinný člověk. Práva a povinnosti obou stran či přesněji všech tří stran jsou v trestním řádu pevně dána a je obecně snaha, aby byla vyvážená, tj., aby ani jedna ze strany či účastníků neměla nějaké absolutní výhody, jejichž dopad by vylučoval, že proces nebude spravedlivý. Za takového stavu věcí i jen možnost, že by advokát přijal roli jakéhosi pomocníka obžaloby, nutně znamená zpochybnění tohoto systému, minimálně v rovině jeho důvěryhodnosti. Občan má plné právo očekávat od státního zástupce i advokáta, že budou plnohodnotnými účastníky kontradiktorního řízení, a že mezi nimi, možná nikoliv personálně, ale systémově nebude existovat nějaké utajené propojení a nějaká utajovaná součinnost. Připustíme-li, či přesněji připustí-li jakákoliv advokátní komora, ale ještě obecněji, jakýkoliv stát, možnost, že advokáti budou zastávat nejen role právních zástupců a obhájců, ale i utajených agentů spolupracujících s policií, celý tento systém je významně znevěrohodněn. Nejde ovšem jen o znevěrohodnění advokáta, ale současně i o zpochybnění role orgánů činných v přípravné fázi trestního řízení. Nutně je třeba si začít klást otázku, proč advokát přijal roli agenta? Má-li za to, že v systému trestních či obecně justičních orgánů, se chce zabývat bojem s kriminalitou tak, že ji bude vyšetřovat, pak je jeho místo logicky mezi státními zástupci či policisty. Těžko si lze představit, že v některých případech bude trestnou činnost vyšetřovat, v jiných případech bude výsledky této vyšetřovací činnosti podrobovat kritice, a to vždy se stejným zaujetím. Pak samozřejmě mohou nastoupit pochybnosti o důvodech převzetí role agenta. Např., že šlo o jakousi výměnu, obchod mezi advokátem a orgány činnými v přípravné fázi řízení, který soud posvětil svým rozhodnutím. Taková úvaha nutně musí postupovat dále k závěru, že „pouští-li“ advokát v roli agenta policii informace, nelze vyloučit, že v jiných případech zase policie „pouští“ informace advokátovi. Byla-li u zrodu nápadu angažovat advokáta jako policejního agenta snaha po potírání korupce v justici a zlepšení stavu, který v této oblasti údajně panuje, pak na jejím konci nutně musí být destabilizace systému a zpochybnění základních hodnot právního státu. Nakonec by již občané nevěřili tomu, že advokáti jsou advokáty a stojí na jedné straně a státní zástupci jsou státními zástupci, kteří stojí na straně druhé.

„Splynutí“ rolí by vedlo i ke konkrétním procesním problémům, které jsem už výše naznačil. Lze si reálně představit požadavek klientů, kteří by od advokáta vyžadovali jednoznačné písemné prohlášení, že není agentem policie a nebude jim po celou dobu, kdy bude vyřizovat jejich záležitost, ani nikdy později. Krom značné právní

problematičnosti nebo dokonce nemožnosti vydat takovéto prohlášení by šlo samozřejmě o nedůstojnou situaci, do které by se ale advokacie dostala vlastním přičiněním. Nepochybně by se objevily i případy trestních stíhání, kdy by následně obžalování či odsouzení namítali, že jejich advokát, byl současně i policejním agentem. Vzhledem k tomu, že takový případ již zde nepochybně byl a pokud by advokacie jasně tuto možnost neodmítla, je otázkou, nakolik by tato námitka byla soudy považována za irelevantní. A to uvažuji o soudech běžných, nikoliv o sodu Ústavním či dokonce o Soudu pro lidská práva. Se znalostí jeho judikatury si ani netroufám představit, jak by naložil s žalobou, poukazující na porušení principu fair procesu díky advokátovi, který byl na „vedlejšák“ policejní agent. A už raději nedomyšlet situaci, kdy by advokát nebyl zas až tak dobrovolným agentem, ale byl by k této činnosti donucen. Např. poté, kdy by byl zadržen při řízení motorového vozidla v podnapilém stavu anebo za obdobně kompromitujících okolností. Rozhodně tím nechci tvrdit, že slovenský policejní sbor je tlupou vyděračů. Jen zkušenosti s českou policií a několika „kousky“, které její nevydaření příslušníci dokázali provést v rámci vyšetřování trestné činnosti mne vedou k závěru, že i když je většina policistů (na Slovensku i u nás) nepochybně slušná, nic není nemožné.

Z těchto důvodů si myslím, že Slovenská advokátní komora postupovala v dané věci naprosto správně a doufám, že stejným způsobem bude postupovat i Nejvyšší soud Slovenské republiky, který bude rozhodnutí Slovenské advokátní komory přezkoumávat. Při všem respektování státní svrchovanosti mám ale za to, že vhodná není ani formulace § 117 nového slovenského trestního řádu a že, pokud již nepřipouští možnost agenta toliko jako příslušníka policie, by mělo být zvaženo negativní vymezení těch osob, které agenty být nemohou. Mezi ně by zcela určitě měli patřit advokáti.

JUDr. Tomáš Sokol, advokát
člen České i Slovenské advokátní komory

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Dětský certifikát](#)